

Synpunkter angående förslag om "allmän skydds jakt" på kron- och dovkalv (Dnr N2015/4489/FJR), samt förslag om förlängd ordinarie jakttid på kronhjort i februari

Anders Jarnemo (Högskolan i Halmstad), Petter Kjellander (SLU) och Carl-Gustaf Thulin (SLU)

2015-06-08

Detta dokument är ställt till landsbygdsminister Sven-Erik Bucht, näringsdepartementet, med cc till klimat- och miljöminister Åsa Romson; Camilla Frisch, näringsdepartementet; Eva Thörnelöf, Naturvårdsverket; Lena Callermo, Naturvårdsverket; Mikael Alexandersson, rektor Högskolan i Halmstad; Lisa Sennerby Forsse, rektor SLU. Original i papperskopia postas till Camilla Frisch, näringsdepartementet.

Sammanfattning

- Det finns förslag om en "allmän skydds jakt" på kron- och dovkalv på eget initiativ i växande gröda under perioden 1/7-15/4, samt förslag om förlängd ordinarie jakttid för kronhjort med hela februari.
- Förslagen innebär ett kraftigt försvårande av en långsiktig och uthållig viltförvaltning, medför ett misshushållande av en viktig resurs, samt är tveksamma ur ett djurskyddsperspektiv. Förslagen saknar en kunskapsbaserad grund och en genomtänkt konsekvensanalys.
- Vi föreslår 1) att förslaget om skydds jakt på kron- och dovhjort på eget initiativ avslås, 2) att ordinarie jakttid på kronhjort kan förlängas för kalv i februari inom Kronhjortsskötselområden, samt 3) att jakttiden justeras till efter brunst.

Bakgrund

Enligt muntlig uppgift från en tjänsteman vid Naturvårdsverket finns det ett förslag från Naturvårdsverket (dnr saknas) och ett från LRF mfl intresseorganisationer (Dnr N2015/4489/FJR) till regeringen (näringsdepartementet) om 1) "Allmän skydds jakt" på eget initiativ i växande gröda på årskalv av kronhjort (*Cervus elaphus*) och dovhjort (*Dama dama*) under perioden 1/8-31/3 (Naturvårdsverkets förslag) samt 1/7 – 15/4 (LRF mfls förslag) 2) Förlängd ordinarie jakttid på kronhjort med hela februari (Naturvårdsverkets förslag). Förslagen ger intryck av att vara framtagna i all hast, sakna biologisk kunskapsgrund, samt sakna konsekvensanalyser avseende dels påverkan på viltet, viltpopulationernas utveckling och viltförvaltning, dels tillämpningen och den önskade effekten. Överhuvudtaget ger förslagen inte sken av att ha konsulterat dovhjorts- eller kronhjortsexpertis.

”Allmän skydds jakt” på kron- och dovkalv

- Skydds jakt efter ansökan hos länsstyrelsen har hittills ansetts vara en sista åtgärd som först sätts in när andra motåtgärder inte ger resultat. Ett krav för tillstånd till skydds jakt bör vara att man känner skadans omfattning, att man vet vilken den skadade arten är, samt att man vet att skydds jakt är en åtgärd som ger önskad effekt på skadeförekomst. Tillstånd kan då också ges mot bakgrund av kännedom om populationen som helhet och konsekvenser för denna av skydds jakten. I det nu lagda förslaget behöver man inte visa att det finns betydande skador, vilken eller vilka arter (dovhjort, kronhjort, älg, rådjur, mufflon, vildsvin) som orsakat skadorna eller om kalvskjutningen har en skademinskande effekt. Mot denna bakgrund blir det självfallet också oerhört svårt att göra någon uppföljning eller utvärdering av skydds jakten när vare sig skador eller skydds jaktens effekt dokumenteras.
- Skydds jakt på eget initiativ i växande gröda medför att om hind med kalv går ut på en åker där det växer något, så är det tillåtet att skjuta kalven. I Skåne t.ex. har de flesta marker någon form av växande gröda året runt. Med små fastigheter och en stark konkurrens om att fälla djuren, kommer denna s.k. skydds jakt få ett mycket stort genomslag enligt principen ”skjuter inte jag, skjuter någon annan”. Det innebär att allmän skydds jakt inte kommer att bli en undantagsåtgärd, utan kommer att anta formen av en lång, allmän jakttid. Skiljelinjen mellan ordinarie jakt och skydds jakt luckras därmed upp, vilket är mycket olyckligt ur ett viltförvaltningsperspektiv. Vi förlorar helt enkelt kontrollen över den resurs som våra hjorddjur utgör.
- Det finns i vissa län lokala områden där det uppstår problem med skador på gröda. Detta gäller kanske i synnerhet där det finns mycket täta populationer av dovhjort. I dylika fall kan länsstyrelsen ge tillstånd till skydds jakt som en punktinsats, samtidigt som skador och avskjutning övervakas. Att lösa lokala problem med en generell skydds jakt från 1 juli till 15 april gällande över hela landet, är en kraftigt överdriven åtgärd och innebär ett stort avsteg från den lokala/regionala adaptiva förvaltningsmodell som eftersträvas i modern viltförvaltning.
- En allmän skydds jakt på eget initiativ innebär att incitamentet för att bilda jaktliga samgåenden, driva långsiktiga förvaltningsmål och kollektivt förvalta en gemensam resurs som rör sig över gränser, kraftigt försvagas.
- I Skåne finns den ursprungliga, rödlistade nominatunderarten av den svenska kronhjorten bevarad. Förvaltningen där måste balansera ett uthålligt jaktuttag med ett bevarande av en rödlistad underart. Det finns i Skåne en bred samsyn, bl.a. manifesterad genom en viljeinriktning enhälligt antagen av Viltförvaltningsdelegationen, om att en licensreglerad avskjutning är en absolut förutsättning för att lyckas med denna balansgång och kunna styra populationen i önskad riktning avseende antal och sammansättning. Licenssystemet har visat sig kraftfullt vad gäller att nå en jämn könsfördelning och höja medelåldern för

handjuren, samt vad gäller att sänka tätheten i delområden där det ansetts vara för mycket djur. Att förena en licensreglerad, planerad och långsiktig förvaltning av jaktuttaget med en lång allmän jakttid på kalv är omöjligt. Förslaget om allmän skydds jakt på kronkalv torpederar det framgångsrika systemet med licensreglerad jakt och hotar förvaltningen av den rödlistade nominatunderarten.

- Även för Kronhjortsskötselområden (KSO) torde en lång allmän jakttid på kalv avsevärt försvåra en långsiktig och planerad förvaltning. Efter vad vi förstår pågår en utredning om hur KSO:n kan samordnas med den nya älgförvaltningen. Att Naturvårdsverket försöker förekomma denna utrednings slutsatser genom att förse KSO:n med ett rejält handikapp i form av en nästan årslång skydds jakt på kalv förefaller otidsenligt och kontraproduktivt.
- Det är sällsynt att dovhindrar föder mer än en kalv. Likaså föder en kronhind bara en kalv. Det är mindre än 1 % av kronhindarna som föder dubbelkalv. Reproduktionskapaciteten hos dessa arter är därmed låg och tillgången på kalvar inte outtömlig. Det kan ibland i debatten verka som att kalvavskjutningen saknar betydelse för populationen. Så är naturligtvis inte fallet. Däremot är den låga, men stadiga och förutsägbara reproduktionen en fördel i en samordnad och reglerad avskjutning, och underlättar en planerad förvaltning. En förutsättning för en planerad och långsiktig förvaltning är att man kan göra förutsägelser om populationsutveckling och då beräkna framtida jaktuttag. En lång allmän skydds jakt på kalv kommer att medföra en stor osäkerhet i dessa beräkningar.
- Även älg attraheras av grödor som t.ex. raps och spannmål och det kan periodvis uppstå koncentrationer av älgar vid dessa fält. Det ter sig därför inkonsekvent och anmärkningsvärt att förslaget om den allmänna skydds jakten inte omfattar även älgkalv, i synnerhet som älgkor har en högre reproduktionskapacitet än kron- och dovhindrar. Därmed inte sagt att förslaget om allmän skydds jakt på kalv skulle vara ändamålsenligt för älg heller – tvärtom!
- Jakt i mars-april innebär att många jägare kommer att ha svårt att se skillnad på kalv och hind. Det finns en uppenbar risk att hindrar med fullgångna foster faller.
- Jakt i februari-april innebär en extra stress under den period på året när djuren har som lägst kroppscondition på grund av det magra betesunderlaget på vintern. Det blir allt mer ont om föda tills vegetationssäsongen sätter igång, det kan vara besvärliga snöförhållanden och djurens condition försämras alltmer.
- Jakt i juli innebär jakt på en till två månader gamla kronkalvar och i det närmaste nyfödda dovkalvar (börjar födas vid midsommar och fortsätter in i juli). Denna jakt kan därför också med fog väcka anstöt och komma att få ett mycket negativt mottagande hos allmänheten, vilket långsiktigt riskerar att påverka acceptansen för jakt i samhället.
- En skjuten kalv under den tidiga digivningsperioden dömer hindarna till att oundvikligen drabbas av juverinflammation ("mastit" eller "mjölkstockning").

Förslag om förlängd ordinarie jakttid på kronhjort under februari

- Hornfällningen är i full gång i februari. Det finns hjortar som faller redan i slutet av januari. Det finns därmed en betydande risk att handjur misstas för och faller som hindar.
- I regel faller de äldre och större handjuren tidigare än de yngre. Handjuren blir inte fullvuxna förrän vid 6-8 års ålder och står på toppen av sin förmåga vid cirka 10-14 års ålder. Dessa fullvuxna handjur spelar en viktig roll i kronhjortens ekologi och för samspelet under brunsten. Är det för få av de fullvuxna handjuren riskerar man få en brunst som kommer igång senare, med senare betäckningar och sent födda kalvar som följd. Hindarna får också en stressigare tillvaro under brunsten om det är ont om fullvuxna handjur, vilket kan leda till en sämre förberedelse inför den kommande dräktigheten och den annalkande vintern. En jakt i februari riskerar särskilt drabba de fullvuxna handjuren då de faller hornen tidigare och då löper en större risk att misstas för hindar.
- Generellt sett är avskjutningen av handjur redan för hård med en sned könsfördelning och en brist på fullvuxna handjur som följd. Jakt i februari kommer att öka jakttrycket på handjur ytterligare och försämra förutsättningarna att förbättra sammansättningen i populationen.
- I februari är dräktigheterna halvgångna och hindarna bär på tämligen stora foster. Många jägare kommer troligen att värja sig mot att fälla hindar på grund av detta. Därmed finns det emellertid också en risk att jakttrycket i än högre grad förskjuts till handjur.
- Jakt i februari innebär jakt under en period när djurens kondition börjar bli hårt ansatt av vintern och det kan råda besvärliga snöförhållanden och sträng kyla.
- En förlängd jakttid i februari riskerar att driva fram en ökad jakt vid foderplatser. Därmed riskerar förslaget också leda till en ökad utfodring av ett slag som inte torde vara viltförvaltningen till gagn.
- Som skäl för förlängd jakttid brukar anges att kronhjorten är svårjagad. Visst kan kronhjort vara svår att jaga, men mycket av dessa svårigheter beror på att man i Sverige ofta använder felaktiga och ineffektiva jaktmetoder som inte är anpassade efter arten. Det finns en stor okunskap och oerfarenhet bland svenska jägare om kronvilt och hur man bäst går tillväga vid jakt efter kronhjort, en art som för många jägare och markägare är en ny bekantskap. Istället för att använda ineffektiva metoder under ytterligare jakttid, vore det bättre om man tog till sig kunskap och anpassade jaktmetoder efter arten. Istället för en förlängd jakttid vore det bättre med utbildning och information.
- Ett argument för förlängd jakttid, som också kan höras, är att man inte hunnit eller klarat av att genomföra den avskjutning man planerat i Kronhjortsskötselområdet. Förutom att detta kan bero på att man använt ineffektiva jaktmetoder, kan detta också ha en bakgrund i att man överskattat populationens storlek och därmed också jaktuttag. Då kronhjort är flocklevande och rör sig över stora arealer (hemområden på ett par eller några tusen

hektar, plus att de kan vandra mellan delområden som kan ligga tiotals km ifrån varandra), ses samma flockar och individer på flera olika marker. Är man inte medveten om detta, riskerar man överskatta populationsstorlek. Det verkar ovanligt med regelrätta inventeringar av kronhjort i KSO. Det finns ett stort behov av att utveckla inventeringsmetoder och rekommendationer för hur man kan inventera kronhjort.

- Kronhjort är den mest ovanliga av våra vilda klövdjur (myskoxe och mufflon undantagna). Den årliga avskjutningen är 6 000. Detta kan jämföras med Danmark där man skjutet mer än 10 000 och Norge där årlig avskjutning är cirka 35 000. I Sverige är antalet fällda kronhjortar också långt mindre än antalet älgar (95 000), rådjur (100 000) och dovhjortar (30 000). Även ur detta perspektiv ter sig behovet av en förlängd jakttid ringa, och kravet på en förlängd jakttid illa underbyggt.
- Jakttiden på kronhjort är redan idag lång, Inom Kronhjortsskötselområden får kronhind och kalv jagas fr.o.m. 16 augusti. Detta är således en jakttid som täcker den störningskänsliga kronhjortens hela brunstperiod. Kronhjort är därmed den enda av våra inhemska hjortviltarter som får jagas under hela parningssäsongen. Råbock jagas fr.o.m. 16 augusti, en jaktstart som ungefär sammanfaller med slutet på rådjursbrunsten. Älg jagas fr.o.m. andra måndagen i oktober i södra Sverige. I Sydsverige diskuteras nu en senareläggning av jakttiden för älg (och har också frivilligt redan införts på sina håll) med hänsyn till ny kunskap som visar att älgbrunsten fortfarande pågår. (Återigen synes det märkligt och inkonsekvent att inte älgkalv och älgko får jagas fr.o.m. 16 augusti, när det är tillåtet att jaga kronhind och kronkalv.) Brunsten är också den period då det är som störst risk att kronhind och kalv inte är tillsammans. Det kan också vara svårt att i en flock avgöra vilka hindar som har kalv. Det finns således en betydande risk att hind skjuts från kalv under brunstjakten. De kalvar som blir moderlösa löper högre risk att dö, men även för moderlösa kalvar som överlever, kan de negativa följderna vara livslånga. Med tanke på att kronhjort är den art med lägst reproduktionskapacitet och tillika den art som verkar mest känslig för störning i jämförelse med älg och rådjur, samt med tanke på risken att göra kalvar moderlösa, förefaller jakttiden under brunsten i allra högsta grad ogenomtänkt.

Vi föreslår att

- 1) Förslaget om skydds jakt på kron- och dovhjort på enskilda initiativ avslås.
- 2) Förslaget om utökad jakttid på kronhjort begränsas till jakt på kalv i februari inom Kronhjortsskötselområden.
- 3) Jakttiden justeras till tiden efter brunst.

Anders Jarnemo, viltforskare, Högskolan i Halmstad

Petter Kjellander, professor i viltekologi, Grimsö forskningsstation, SLU

Carl-Gustaf Thulin, föreståndare, Centrum för vilt- och fiskforskning, SLU